

pergament naslikane postaje križevega pota, o katerih je umetnica sama dejala, da so narejene v načinu srednjeveških miniatur, a vendar čisto njene lastne koncepcije. V primeri z doslej uporabljeno lesorezno tehniko (primerjaj kolorirane lesoreze v knjižici »Der Krippenweg, 1952), učinkujejo zaradi opustitve črnega ozadja postaje križevega pota svetlo in živo. Skromnost in preprostost koncepcije je sicer v svojem bistvu risarska, toda na mesto svetlega vreza v leseno ploskev je stopila barva, kristalizirana v živopisani linearnosti. Brez fabulističnih teženj stremi umetnica po poduhovljenosti v kondenzaciji prizorov na njih miselno vsebino, s poudarkom na zmislu predstavljenega dejanja. V tem pogledu je novo delo R. Schaumannove zanimiv in posrečen poizkus na polju nabožne grafike. — Tehnično enake kot postaje križevega pota so na pergamentu izvršene barvaste risbe, ki jih je izdelala R. Schaumann kot ilustracije za svojo knjigo »Der singende Fisch« (20 slik, reproduciranih v večbarvni offset-tehniki). — Pesniki, ki so nastopili konec prejšnjega stoletja, so skušali obnoviti in oživeti antično miselno in umetniško zakladnico; bogastvo srednjeveške verske in umetniške misli pa je oplodilo darovito umetnico R. Schaumann, da je vstala našemu času ne samo kot obnoviteljica srednjeveškega duha, marveč preko tega kot resnično sodoben umetniški pojav. s. š.

ZAPISKI

Povzetek h Kidričevim glosam »Stoletja beležk brez literarne tradicije v slovenski literarni zgodovini« (LZ, 1935, 289—295).

K moji razpravi o »Pokristjanjevanju Slovencev in pričetkih slovenskega pismenstva« (DS, 1934, 351 sl. 480 sl.) je napisal univ. prof. dr. Fr. Kidrič v »Ljubljanskem Zvonu«, 1935, vrsto glos. Ne bom se oziral na Kidričevo zasmehovanje, ki meri na osebo in na versko prepričanje moje in drugih, ker to ni zadeva znanstvenega raziskovanja in metode, ampak hočem ugotoviti samo znanstveni rezultat tega najinega dvogovora.

1. Trdno stoji dejstvo, da se je Kidrič v opomnjah k svoji Zgodovini slovenskega slovstva za razne svoje trditve skliceval na vire, ki teh trditve ne potrjujejo, ampak jim nasprotujejo (glej jih DS, 1934, 485—496). Nič za to, če izkuša v glosah odvrniti pozornost od tega jedra na postranske posameznosti, od Karlovih pobud za gojitev narodnega jezika na latinski jezik pri službi božji (gregorijansko petje, 294), saj je latinščina cerkveno in versko življenje docela obvladala le nekaj časa, za Otonov — od napačnega citata sklepov salzburske sinode l. 799 (s poganskimi popevkami, 291), na to, da je posnel Kidrič to zmotno trditev po Mantuaniju, dasi Merkerja-Stammmlerja (Reallexikon der deutschen Literaturgeschichte), ki ima pravilni podatek, ni citiral rajni Mantuani (ki ga še poznati ni mogel), ampak Kidrič; za neupravičeno sklicevanje na Jagića in druge opravičila sploh ne navaja.

2. Kidričevo mahanje po bajeslovnih Grafenauerjevih trditvah, da so v srednjem veku »kročili slovenski prevodi desetih zapovedi, litanij, rožnega venca, dā, celo evangeljskih lekcij« in dr. pod. ter o pravi literarni tradiciji v srednjem veku (293), je pristno donkihotsko mahanje po sovražniku, ki ga

ni. — Če sem pokazal (DS, 1934, 501) pomanjkljivost Kidričevih negativnih trditvev na osnovi argumentov *ex silentio*, s tem še nisem učil druge zmote, da bi veljale nasprotno pozitivne trditve kar brez pozitivnih dokazov. Nisem vedel, da je to treba vseučiliščnemu profesorju šele izrečno povedati, pa naj povem zdaj: Če nima prav tisti, ki iz pomanjkanja pozitivnih dokazil sklepa, da desetih zapovedi, litanij, rožnega venca, posamnih evangeljskih perikop v srednjem veku nihče nikoli slovenski ni zapisal, prav tako in še bolj napačno bi delal tisti, ki bi brez dokaza trdil, da se je vse to res delalo; pravilna je le ena trditev, da o vsem tem, če dokazil ni, nič ne vemo ne pozitivno ne negativno; če hočemo v temo res predreti, se moramo potruditi za dokazi. To pa sem storil doslej glede očenaša, vere, izpovednih obrazcev, brižinske pridige (to na osnovi Vondráka), zdravemarije in še kake malenkosti. To pa niso fantazije.

3. Kidrič priznava: »Ne pišem namreč, da je slovenski očenaš in vera nastal menda v 10. stoletju, ampak da so nekako v tej dobi pomagali duhovniki ustaliti tudi slovenski tekst očenaša in vere. A ustali se ena izmed variant, ki so že prej nastale...« (294). Te avtentične razlage Kidričevega teksta, ki sem njegovo nepravilno stilizacijo karal v DS, 1934, 503 (češ, ali so te molitvene obrazce potemtakem sestavili cerkvenci ali cerkveni ključarji ali kaka pobožna ženičica), sem prav vesel. Zdaj vemo, da so tudi po Kidričevo že v 9. stoletju nastale razne različice slovenskega očenaša (jaz sem mogel dognati le dve, ČJKZ, 8, 85–86) in vere in da so duhovniki z drugimi pomočniki vred do 10 stoletja (ali se to pravi, da že v 9. stoletju?) ustalili po en glavni obrazec (ali dva?). Razlika med mojo in Kidričevo tezo je torej le še prav majhna, skoraj bi dejal, da samo stilna.

4. S tem Kidričevim priznanjem pa je postalo brezpredmetno, kar Kidrič v glosah sicer še ugovarja mojemu dokazovanju:

a) s počasnostjo Karlove cerkvene uprave, češ, da bi bilo treba kar stoletja, preden bi se njegove zahteve izvršile tudi v naših krajih, kakor bajé pri Baskih in Bretoncih (291–2);

b) kar pripoveduje o prevajanju sproti, ki ga dokumentira za evangeljske perikope iz dobe protestantstva in jožefinstva (292–3), kar je že davno znano, a ne dokazuje prav nič za očenaš, vero in krstni obred v dobi Karla Velikega, ko je moral besedilo znati odrasli krščeneec, oz. otrokov boter;

c) kar pravi o tem, da se je kontinuiteta pismensko-ustne tradicije (glede očenaša, vere in izpovednih obrazcev) prekinila (293), ker bi bilo treba to prekinitev šele dokazati; saj prav besedilo očenaša in vere, ohranjeno iz 15. in 16. stoletja dokazuje, da je nastalo na osnovi Karlovih kapitularijev; zveza med izpovednimi obrazci Karlove dobe in 15. stoletja pa je vsaj verjetna, četudi še ni striktno dokazana (prim. praznovanje delopusta, ki se omenja samo v mlajšem brižinskem izpovednem obrazcu in v stiški izpovedi).

Torej bi le bilo prav, če bi med drugim preoblikovanjem, ki ga Kidrič obljublja (291), preoblikoval tudi naslov poglavja o srednjem veku v naši književnosti od negativne oznake »brez literarne tradicije« v pozitivno »s slabotno pismensko-ustno tradicijo«.

Dr. Ivan Grafenauer